

رأی گرفته شود قیام نمایند (اغلب قیام نکردند)
رئیس - اکثریت حاصل نشد پس با اضافه
حقوق رأی می گیریم کسانی که تصویب می کنند
ده هزار فرانک اضافه مواجب به سیومر نارد داده شود
ورقه سفید خواهند انداخت - [رأی گرفته شد
معارضد الملك نتیجه رأی را با اینطور اعلام کرد عده
حضار (۵۷) ورقه سفید (۳۲) ورقه آبی (۱۲)
امتناع (۱۳)

رئیس - با اکثریت پذیرفته شد
اسامی رد کنندگان :

نواب . عزالمالك . وحیدالملك . بهجت
آقا سید محمد باقر ادیب . ادیب التجار . نجات
عزاز الملك . منتصر السلطان . حاجی آقا صدیق
حضرت . آقا شیخ اسمعیل هشترودی
اسامی قبول کنندگان :

معارضد الملك . ارباب کیخسرو . حاجی سید
ابراهیم مدرس . ضیاءالمالك . افتخارالواعظین
متین السلطنه . آدینه محمد خان . وکیل التجار .
آقا شیخ ابراهیم زنجانی . مستشارالدوله . معتمد
التجار . آقا شیخ رضا . دکتر امیرخان . شیبانی
صدرالامام . حکیم الملك . ممتازالدوله . اسدالله
میرزا . میرزا ابراهیم خان . حاجی محمد کریم
خان . آقا شیخ علی خراسانی . آقا سید محمد رضا
مؤمن الملك . عز الملك . وکیل رعایا . فهیم
الملك . ابوالقاسم میرزا . ذکاء الملك . حاجی
میرزا آقا . آقا عبدالحسین . میرزا مرتضی قلیخان
آقا محمد . حاج صدق الملك .

رئیس - دستور روز شنبه - راپورت بودجه
راجع بخالصجات راپورت بودجه راجع بهسافرت
مأمورین خارجه - ایضاً راجع بهسیویون تان بلژیکی
ایضاً راجع بقاضای وزیر جنک درباب خرید اسلحه
راپورت نظام درخصوص پنجهزار تفنگ که
بتصویب سردار ملی خرید شده است . راپورت
نظام راجع به ماشین آلات توپخانه و غیره [دراین
موقع کدو ساعت از شب گذشته بود رئیس حرکت
کرد مجلس ختم شد]

جلسه ۱۰۵

صورت مشروح روز شنبه دهم

جمادی الثانیه ۱۳۲۸

مجلس تقریباً دو ساعت ونیم قبل از غروب بریاست
آقای ممتاز الدوله نایب رئیس تشکیل گردید
صورت مجلس روز پنجشنبه را آقای معارضد الملك
قرائت نمود .

نایب رئیس - ملاحظه در صورت مجلس هست ؟
وکیل التجار - در تمام مواد رأی گرفته نشد
فقط در اضافه ده هزار فرانک رأی گرفته شد دیگر
اینکه استعفا میکنم مقرر بفرمائید در عوض کفترت
قرارنامه یا مقاوله نامه نوشته شود .

نایب رئیس - سه فقره رأی گرفته شد یکی
در اساس کفترت بود که رأی گرفته شد در اینکه
مجلس تجدید این کفترت را تصویب میکنند یا خیر
وتصویب شد یکی هم در تصویب ده هزار فرانک که
سالیانه اضافه شود و یکی هم رأی گرفته شد که

داخل مواد شویم و ماده بماده رأی بگیریم که رد شد.
وکیل التجار - صحیح است بنده هم میخواستم
عرض کنم که در مواد داخل نشدیم فقط یکم تریه
رأی گرفته شد با اضافه ده هزار فرانک .
محمد هاشم میرزا - در مسئله حاج عدل -
السلطنه در راپورت کمیسیون ماهیانه دو هزار و
پانصد تومان تصویب شده بود و در صورت مجلس
ده هزار تومان نوشته شده است .

نایب رئیس - رجوع باصل می کنیم راپورت
کمیسیون بودجه راجع بخالصجات است قرائت میشود
(آقای میرزا مرتضی قلیخان راپورت کمیسیون
بودجه را قرائت کردند که چندی قبل عریضه از
طرف بصیرالمالك ومیزالمالك بمجلس داده شده
بود مشرع بر اینکه محل خوار را وزارت مالیه پنج
ساله بما اجازه داده بعد از پنجاهم پانزده ساله بهیئت
کمپانی واگذار کرده از وزارت مالیه تحقیق شد
جواب دادند که وزارت مالیه چون احتیاط کرد که
اگر عمل خوار و شهریار با این دو نفر باشد مال دیوان
بکلی از میان می رود اینجهت بکمپانی واگذار کرده
و در ضمن این تحقیقات عریضه از طرف جمع کثیری
از تجار واصناف تهران رسید که خالصجات طهران
را بدون اعلان عمومی و ترتیب مزایده ش نوزده ساله
بکمپانی اجاره داده اند و این ترتیب برخلاف اصول
مشروطیت است و چون مجلس و کمیسیون هیچ سابقه
از این عمل نداشتند توضیحات کامله در این باب
خواستند و بعد از آنکه شرح مفصل اظهار داشتند
کمیسیون آنجواب را کافی ندانسته از وزارت مالیه
تقاضا نمود مواد اجاره نامه کمپانی را بایک نفر از
وزارت مالیه برای مذاکرات در اینخصوص بفرستند
پس از فرستادن صورت اجاره نامه و آقای حاج معین
دفتر برای دادن پاره توضیحات و مذاکرات لازم
با ملاحظه اطراف کار بالاخره کمیسیون صحت
این معامله را نمیتواند تصدیق کند و این طور
صلاح می داند که بواسطه استقرار داخلی دولت
خودش این خالصجات را اداره نماید و در صورتی
که بنای اجاره باشد پس از اعلان عمومی و ترتیب
مزایده با شرایط بمجلس شورای ملی پیشنهاد نماید
که پس از مذاقه و شور رأی قطعی در آن باب داده
شود . صورت لایحه وزارت مالیه که در جواب کمیسیون
در مقام توضیح اظهار داشته بود و صورت قرارداد
و اجاره نامه فیما بین کمپانی و وزارت مالیه مشتمل
بر هیجده ماده را نیز قرائت نمودند .

حاج آقا - چون این کفتراتی که بسته شده
فقط باید در اساس صحت کرد و در موادش
نباید مذاکره کرد از این جهت بنده عرض کردم
موادش خوانده شود برای اینکه فایده ندارد اساساً این
قرارنامه و اجاره دولتی بمجلس بیاید و حال اینکه
کفترت و اجاره نامه ها بنص قانون اساسی از حقوق
ثابت بمجلس است و چندین مرتبه در این مجلس مذاکره
شد تصریحاً و تلویحاً انکار کردند یک همچو قرارنامه گمان
می کنم که در زمان استبداد هم بسته نشده است
چه رسد بزمان مشروطه و ترتیب قانونی یک چنین
مقاوله نامه که اساس امور رعیت و تمام پیش آمد
سعادت و شقاوت نمایندگی او را بدست کمپانی می

دهد بدون اینکه این مسئله بمزایده گذارده شود و
احدی از این ترتیب اطلاع پیدا نماید و رأی ملت
در اینخصوص کشف شود و بدون اینکه کسی نیست که
شرایط سهل تر از این را قبول می کند وزارت مالیه
که تمام اموال خالصجات دولتی از اینست
و غیره بطوری که در راپورت ذکر شده باین کمپانی
داده اند هیچ تا این کرده که در این مدت رعیت بیچاره
پیش آمدزندگانی را در رشته سعادت پیاندازد و هیچ
پیش بینی کرده اند که زندگانی يك مشت رعیت بیچاره
آنجا در این شانزده سال مدت بچه نوع خواهد بود
و حال آنکه باین ترتیب که اینجا نوشته اند تمام پیش
آمد کار آنها را داده اند بدست يك کمپانی بدون
این که ذره از حال آنها ملاحظه کرده باشند ماکه
يك دسته از وکلای ملت هستیم و می خواهیم در
آئیه تأمین کنیم زندگانی رعایا را حتی اینکه می
گوئیم من بعد باید املاک بر رعیت فروخته شود و
زندگانی آنها بهتر از سابق مرتب شود و در صورتی
که ما يملك رعایا معلوم نیست شانزده سال نباید
يك کمپانی تمام پیش آمد زندگانی این مردم
بیچاره را در دست بگیرد و تمام پیش آمد خالصجات
دولتی که بهتر از بیشرتمکن است آنها را تأمین کرد
با آنها سپرد آنها هم باین مقاوله نامه که ابد آنهم بمجلس
آمده و نه بمزایده گذارده شده است و بعد هم که
اطار شده است بورارت مالیه که هستند کسانی که
بهمین طوری که کمپانی قبول کرده شرایط سهل
تر قبول می نمایند و بالاخره بعد از تذکرات متعذر
میشوند باینکه وزارت مالیه تأمین نداشت و این که
بمزایده گذاشته ترتیب مزایده این است که هر کس
می آید می گوید من باین شرایط قبول می کنم ملاحظه
کنند و شرایط سهلتر باشخصی که می دانند بدهند
و تکلیف وزارت مالیه نیز در این مسئله این بود
که اینهایی که عریضی بمجلس داده اند بخواهد
و از آنها در مقابل تأمین ضامن مطالبه نماید باینکه
بدون مذاکره بگوید که من چون تأمین
نداشتم باین کمپانی واگذار کردم
و رفیع اشخاص سابق را از این خالصجات نماید و یکی
دیگر بنده گمان میکنم که این مسئله وقت زیاد لازم
دارد و کمیسیون نظریات خود را بخوبی بعمل آورده
و هر قدر مذاقه شود بهتر از این گمان نمیکند ملاحظه
شود و همانطوریکه راپورت داده اند باید این مسئله
بمزایده گذارده شود و هر کسی شرایط سهلتر قبول
کرد باوداده شود والا کفترت پانزده ساله امروزه در
اینمملکت بسته نشود .

منتصر السلطان - بنده اولاً یک چیزی لازم

است عرض کنم و بعد که داخل مواد شدیم اگر مجلس
صلاح دانست این مسئله را رجوع کند بکمیسیون بودجه
یا کمیسیون قوانین مالیه برای این که ما اگر
بخواهیم لغو بکنیم این کمپانی را بیکضری کلی بدولت
میخورد بیک علت و بعد هم عیوبات این که اگر بکارهای
این کمپانی و شرایط این قرارنامه در مجلس رسیدگی
نشود عرضی میکنم علت اینکه اگر این کمپانی لغو
شود بیکضری کلی بدولت میخورد این است که ایلات
آنجا وقتی که اطلاع پیدا کردند میگویند شما ارباب
ما نیستید و هیچ اطاعت آنها را نمیکنند و محصول را
هم کمپانی و ایلات میبرند میخورند آنوقت کمپانی
میگوید که چون شما شهرت داده اید بر ضد ما را رعایا از
ما اطاعت نکردند و ما نتوانستیم محصول را دریافت کنیم

انجا آنوقت بکضرر کلی بدولت خورده و يك ادعای کلی از دولت خواهند کرد که مادرمای فلا نقره مخارج کرده ایم و بواسطه این اشتها رات از بین رفته است و رفته رفته دچار کلی اشکالات خواهیم شد باینجهت پیشنهاد میکنم که رجوع شود بکمیسیون بودجه یا کمیسیون قوانین مالیه که کمیسیون بانها مذاکره کرده بعضی مواد بانها پیشنهاد نماید اگر کمپانی پیشنهاد کمیسیون را قبول کرد که هیچ والا آنوقت کمیسیون دیگری را بخواهد و در این خصوص داخل مذاکره شود مقصودم این است طوری اقدام شود که اسباب تولید ضرری برای دولت نشود اما ایراداتی که راجع باین مقاله نامه است یکی این است که در ماده دوم ذکر می کند که در کمپانی متعهد است از بابت این معامله و اجاره مبلغ پنجاه هزار تومان نقداً بدولت پرداخته و در مدت سه سال بدون نزول این مبلغ را از بابت نقدی املاک خالصه که باید بدولت بیردازد در هر سالی يك نشت از آن را محسوب بدارد در ماده دیگر مینویسد که معادل بیست هزار تومان از بابت ضرر غله خوار بکمپانی تخفیف داده شود که در شش سال اول دریافت شود در صورتیکه تنزیل آن را در این مدت که بخواهیم حساب کنیم قریب سه هزار تومان می شود بعلاوه دو هزار خرورار را باین قسم تخفیف گرفته اند در صورتیکه در وقت نان شهر امسال ما کتدم خوار خروراری هفت تومان میخریدیم دیگر آنکه در ماده پنجم در باب آفت ذکر کرده اند (چنانچه آفت ارضی و سماری در هر بلوکی از صیفی و شتوی و باغات حادث شود آفت مزبور نسبت بیک بلوکی عمومیت داشته باشد کمپانی متعهد است که قبل از حصاد و برداشت زراعت وزارت مالیه را مسبق و مستحضر نماید وزارت مالیه هم مفش و ممیز خواهد فرستاد و آنچه بواسطه آفت و کم آبی ضرر وارد شود و راجع باهمال و کوتاهی در عمل زراعت نباشد بعد از وضع مخارج مأمورین کسری همان بلوک آفت رسیده را از بابت مال الاجاره همان سند بسا کمپانی محسوب دارد) همیشه رسم است وقتی که چهار پنجهزار تومان در يك معامله يك کروری آفتی وارد آید آن را طرف باید قبول کند دیگر بدولت اظهار نمیدارد بعلاوه می نویسد که (و اگر يك ماه بگذرد و ممیز از طرف دولت بمحل حاضر نشود تحقیقات و قلمدادی خود کمپانی در خسارات و آفات وارده محل اعتماد و قبول وزارت مالیه خواهد بود) یعنی اگر چه بنویسد هیچ زراعت نشده و وزارت مالیه رسیدگی نکرد باید قبول کند پس در اینجا يك اختیار تامه داده ایم بکمپانی بدون اطلاع و بدون و می توانم عرض کنم که این بدترین مواد است یکی دیگر در باب بندر است که دولت سابقاً خودش با گاو خودش می کاشت و ممیزین می فرستاد و بآن میزان مستأجرین اجاره میداد و سال دیگر مجدداً زراعت می کاشت و بندر میداد ولی چیز را که ما شانزده ساله اجاره داده ایم دیگر ذکر شود که هر ساله بندر بدهیم فقط يك بندر باید بدهیم این يك عیبش دیگر این که میخواهد در شانزده سال اجاره بدهد و این يك عیب بزرگی خواهد بود دیگر اینکه در ماده هشتم

ذکر می کند (کمپانی متعهد است در هر سال بعد از انقضاء مدت پنجاه از برج حمل گذشته وجه اجاره و حقوق دولت را بعد از وضع مخارج دستورالعملی نقد آو جنساً تا آخر بقسط بیردازد) در صورتیکه مالکین مال الاجاره را در نودم نوروز شروع بگرفتن می نمایند بجهت این که طالبی و گرمک زراعت صیفی و جورا که زودتر میرسد در این موقع مینهد پس باید چهار ماه از اول سال گذشته بدهند چون بعضی از زراعت جات مثل ارزن و مثل کنجد نیست که در موقع بدست می آید و دیگر هیچ زراعتی نا پاییز نمی ماید مگر هندوانه پاییز کاری و تفاوت این مدت را که شروع بیرداخت محصول میشود اگر بقانون تنزیل حساب کنیم خیلی خواهد شد دیگر آنکه در ماده نهم در صورتیکه در آخر شانزده سال اجاره منفصل شده و مجدداً اجاره داده اند می نویسد (در آخر مدت کمپانی هر قدر محصول صیفی و شتوی در محل داشته باشد می تواند اول آن سته نگاهدارد و اگر محصول صیفی و شتوی کسی از کمپانی در سال آخر محتاج آب باشد باید بقدر ضرورت آب داده شود که آن محصول را مشروب نماید) و این برخلاف زراعت ولایات دیگر است بجهت اینکه در آنجا باید از اول تابستان شروع ببنر کاری شود و وقتی که این راه اختیار او گذاردید تا مدت نه ماه و او نتوانست بنر کاری کند آن وقت در آن سال يك کرور ضرر شده است برای این که بنر نکاشته است و بعلاوه ممکن است که يك سال تماماً آب را نگاهدارد و تمام خالصجات شما بخواهد و یکی دیگر باز در همین ماده می نویسد که (در صورت انفصال آنچه از اعیانی که بر حسب اجازة دولت بنا کرده باشند و بطور وضوح معلوم باشد که کمپانی بخرج خود احداث و موجود کرده است مطابق تقویم مقومین مقبول الطرفین قیمت آنرا بکمپانی بدهد و همچنین آنچه اشجار و باغات احداث کرده یا ریشه یونجه متعلق بکمپانی باشد و تعلق آنها بکمپانی واضح باشد دولت مطابق معمول هر محلی سهم کمپانی را بخود کمپانی واگذار یا از کمپانی خریداری نماید) یعنی کمپانی بعد از انقضاء این مدت میتواند بر عیت بیچاره بگوید بیاید قیمتش را بمن بدهید و حال این که ما يك باغی را در کمیسیون تصویب کردیم يك شروطی و نمایندگان محترم دولتك بودند از بنده و دیگران که بعد از يكسال يك کرور درخت بگیریم و حالا در اینجا نوشته شده است که بعد از این مدت این کمپانی شريك شما باشد یعنی درخت و یونجه خود را میتواند باقی بگذارد و آنکه بگوید قرار نامه ها باید بمجلس بیاید بهمین ملاحظه است که رعایت این قسم از شرایط باید بشود دیگر آنکه يك ماده در این جاهست راجع بر عیای بیچاره آنجا رسم است هر رعیتی که در خانه خودش يك خریطه و دیواری میکشد که بره و بزغاله خودش را نگاه بدارد و يك باغچه کوچکی هم سبزیجات برای خودش میکارد و این جا ذکر کرده است که اگر رعیت باغی در اطراف خانه خود گرفته بنر کاری نماید کمپانی حق دارد بقانون خالصجات رفتار کند و مالیات بگیرد و یکی از مواد که پیش بنده بدترین مواد است بنده آنرا از تمام مواد بدتر میدانم بجهت اینکه این مواد را میکنند بگوئیم بخشش کرده ایم و از حقوق ملت بخشیده ایم و آن اینست که ما قضاوت را با خود کمپانی گذارده ایم که انتخاب آن بتصویب کمپانی باشد و این خیلی معایب

خواهد داشت و اگر نظر تان باشد در سنه قبل یکی از شرکاء این کمپانی بهمین ملاحظه حکومت آنجا را قبول کرد و آنطور حادثات پیش آمد که دولت مجبور بفرستادن اردو گردید پس حالا عقیده شخصی خودم را هم لازم است عرض کنم که بیش از این در این باب مذاکره نشود و این مطلب رجوع شود بکمیسسیون بودجه یا کمیسیون قوانین مالیه ولی اگر بکمیسسیون بودجه رجوع شود بهتر است بجهت اینکه اطلاعات زراعتی آنها بیشتر است که در آنجا وزارت مالیه را بخواهند و در این باب مذاکرات لازمه را کرده نتیجه را بمجلس علنی راپورت بدهند والا باین ترتیب ضرر کلی باین کسر بودجه که ما امساله داریم بدولت وارد خواهد آمد دیگر بسته برای مجلس است .

آقای میرزا اسمعیل نویری - بنده چون می دانم باین راپورت هیچکس مخالف نیست که بنده بعد از او صرف بزنم از این جهت عرض میکنم که هیچ نمی شود این را اجاره نامه یا کنترات نامه اسم بگذاریم مگر اینکه بگوئیم يك معاهده نامه است که با کمپانی بسته شده است و این را بنده اساساً منافی مشروطیت می دانم و هیچ مجلسی نمی تواند تصویب نماید که اختیار یکقطه زمین را دست يك هیئتی بدهیم که مختار باشد و هر قسم بخواهد رفتار نماید و حکومت آنجا را داشته باشد نمی دانم چه طور شده است که وزارت مالیه يك همچو اختیاری را داده است و بنده خیلی خوب می دانم که وزارت مالیه خودش در اینجا حاضر شده باین سئوالات و ایراداتی که اظهار شد جواب میکفت و بنده هیچ تصور نمی کنم که وزارت مالیه بیاید و باین اظهارات جواب بگوید یا اینکه یکی از نمایندگان بار راپورت کمیسیون مخالفت نماید یعنی باین معاهده نامه که با این کمپانی شده است (گفتند صحیح است)

تقی زاده - در مسئله اجاره نامه که باید به مجلس بیاید و بتصویب مجلس باشد یا اینکه وزراء خودشان می توانند مکرر مذاکره شده است و همیشه ادعای مالین بوده است که از وظایف مجلس است و بایستی بمجلس بیاید و حالا آمده است و در خود این قرار نامه نوشته شده است که بطوری که در مجلس سابق قرار شده بود و این خودش يك دلیل واضحی است که باید کنتراتها و اجاره نامهها بمجلس بیاید و بنده هر وقت هر يك از این قرار نامهها بمجلس می آید لازم میدانم که در باب آن طرح قانونی تا کید نمایم که زودتر بمجلس بیاید و اگر ما يك چنین قاعده کلی اتخاذ میکردیم و تمام و کلا در آن اتفاق میکردند آنوقت از این مذاکرات آسوده میشدیم .

فایز رئیس - این مطلب در دستور جلسه آتیه منظور خواهد شد .

تقی زاده - در هر صورت بنده لازم میدانم که وزیر مالیه بیاید برای اینکه بدون وزیر نمیشود در اینخصوص مذاکره کرد و لازم نیست که بکمیسسیون رجوع شود لکن يك مطلبی دیگر در اینجا است که اساسی است و آن این است که بنده خیال میکنم هیچك از عایدات دولتی را اجاره ندهیم برای اینکه این علامت این است که مثل ۲۰ سال پیش است و سالهای قدیم که گرمک کرمانشاه را اجاره میدادند و این خودش نهایت ضعف است که دولت خودش از استیفاء حقی

عاجز است و تلگراف و پستخانه را اجاره میدهد بترتیب ملوک الطوائفی که هر قطعه از عایدات مملکت دستیک کسی باشد بنده خیال میکنم اگر دولت خودش میتواند اداره نماید خوب است بعنوان استخدام بکنفری را بیاوریم و اداره کردن این قسم کارها را در عهده او بگذاریم که مرکزیت پیدا کند و تمام ازارات را باو بسپاریم که وقتی وزیر مالیه میگویند یعنی دیگر آخر مالیه مملکت در عهده او است که بایستی اداره کرده در یافت نماید و در این خصوص هم بیش از این مذاکره لازم نیست و همانطوری که آقای آقا میرزا اسماعیل نوری گفتند این متانی اصول مشروطیت است که ما در جای خیلی دور نه در کنار طهران یکمده نفوس را با اندازه نفوس طهران مثل قرون وسطی یا عربستان اختیار شان را بدست یک هیئتی بگذاریم که هر طوری میل آنها است با این عده رفتار نماید و استیفای حقوق خود را بکنند در این صورت اگر مجلس متفق است در این مطلب اساسی که عرض کردم رای بنده دیگر لازم نیست هیچ از این ترتیب ها مذاکره شود اگر دولت از عهده اداره کردن املاک و مستغلات خودش بر نمیآید لازم است یک نفر خارجی را که بلدیت داشته باشد از خارج بیاورد و اینها را اداره نماید و اگر عاجز نیست و میتواند خودش اداره نماید.

تصریح شود و مقید کردن به ترتیب سابق را بکلی غلط میدانم .

نایب رئیس - خیلی از آقایان اجازه نطق خواسته اند وزیر مالیه هم بموجب تلفونی که آلان کرده اند امروز نمیتوانند تشریف بیاورند و بدون حضور ایشان هم کابین مطلب ختم نمی شود خوب است اینرا بگذاریم در یک جلسه که وزیر هم تشریف بیاورند و در حضور ایشان مذاکره این فقره ختم شود [گفتند صحیح است]

نایب رئیس - بلی ممکن است که وزیر مالیه بامعاور ایشان در جلسه آتی بیایند و در این خصوص مذاکره شده و رای گرفته شود .

حاج شیخعلی - آن مطلبی را که بنده عرض کردم راجع باستقراض داخلی بود عرض میکنم در صورتی که آن ترتیب را تصویب کردیم این دیگر بکلی از میان میرود .

کاشف - بنده عرض می کنم بعد از چندین ماه که این اجازه نامه یا تعهد یا معاهده نامه هر چه آقایان بگویند بمجلس میاید و تقریباً یکساعت وقت مجلس را ضایع می کنیم باز راجع می کنیم بجلسه دیگر که وزیر تشریف آورده و در حضور ایشان مطرح شود . وقتیکه وزیر تشریف آوردند همین طور که این نطقها شدید حملاتی ایشان خواهد شد را نداده البته نفاذش بمتعماتی بوده است این اظهاراتی که آقای منتصر السلطان نمودند و در خانم گفتند که رجوع شود بکمسیون بودجه یا کمسیون قوانین مالیه خوب است همانطور قبل از اینکه آقای وزیر اینجا تشریف بیاورند پس از مذاکرات زیاد بالاخره هیچ نتیجه معلوم نشود این را رجوع کنیم که یک مذاکره در این باب با حضور وزیر مالیه بنمایند آن وقت نتیجه را بمجلس راپورت بدهند والا شما می خواهید وجه استقراض را ازین محل بپردازید باید یک قسمی کنید که اسباب خسارتی نشود امروز اگر این قرار داد باطل شود آنها عمل خودشان را کرده اند و محصول را مشغول برداشت هستند اگر قرار شود رد یا تجدید شود برای آتی خواهد بود و این مذاکره فعلاً اسباب این میشود آن مباحثی که با آنجا رفته تمام بیکار خواهند ماند و باین واسطه مقدار کفی ضرر دولت خواهد شد . بنده میگویم ولی اساساً باید امروز این مطلب معلوم شود که این را اساساً قبول می کند یا قبول نمی کند و اگر شرایطی هم هست باید معلوم شود که بچه ترتیب خواهد بود .

حاج شیخعلی - بنده عرض میکنم ما رای دادیم در خصوص استقراض داخلی که خالصتاً وثیقه باشد بجهت استقراض داخلی و بجهت اداره شدن او گفتیم دولت خودش خالصتاً را اداره کند در صورتیکه برای آن رای دادیم دیگر مذاکرات در این خصوص اسلا موضوع ندارد .

وکیل التجار - بنده فقط از یک نظر با آقای تقی زاده هم عقیده هستم و بجهت همان آمدن این جادوست است دولت البته قدرت همه چیز را دارد و میتواند عایدات خود را اداره کند ولی املاک غیر از گمرک و غیره است املاک اگر یک مستأجری در یک مدت معین ولی نادر مدت زیادی که بازنده یا شانزده سال باشد در یک مدتی که چندان زیاد نباشد اجاره نماید و آنطوریکه باید و لازم است بجهت منافع خودش و دولت دقت کند عقیده بنده این است که صحیح است و صلاح امروزه دولت این است که بدهد لکن نه بطوریکه آنجا نوشته شده است که باید هیچیک از این شرایط را بنده شرطی نمی توانم بگویم که باین موجری و مستأجری شده باشد و هیچ کدام را صحیح نمی دانم و داخل جزئیات آنهم نمی شوم برای اینکه تمام آنها فقط است و هیچ لازم نیست کدر این خصوص مذاکره شود و در باقی بیانات آقای تقی زاده هم راهم و کلیه می خواهم اینرا هم یادآوری کنم که بعد از این هر چه که منویستند بنویسند .

بوجود قرارداد سابق یا بموجب تخفیفی که سابق داده شده است یا بر حسب مخارجی که در سابق میشد برای اینکه کارهای سابق نی شود برای ما سرمشق شود و چیزها بیکه در سابق قبول میشد امروز نمی شود قبول کرد و همین جهت اینرا نمیشود اجاره نامه گفت بجهت اینکه معنی اجاره اینست که تمام چیزها در آن توضیح شود که سالی فلان مبلغ تخفیف و سالی فلان مبلغ مخارج و سالی فلان مبلغ دریافت می شود و تمام جزئیات باید در آن قرارنامه

نایب رئیس - این تلگرافی است که آقای حاج فاتح الملک رسیده است سابقاً هم اجازه خواسته بودند و مجلس تصویب نکرد حال که این تلگراف رسیده است حواس ایشان را خیلی یرت کرده است و باین واسطه تقاضای مرخصی دو ماهه را کرده اند حال اگر تصویب میفرمائید دو ماهه بایشان اجازه داده شود .

ارباب کیخسرو - بلی حال که این تلگراف رسیده است باید بایشان اجازه دادولی دو ماه زیاد است برای اینکه از اینجا تا اسفهان پست چهار روزه می رود بنا بر این خوب است وقت را کم کنیم ممکن است یک ماهه اجازه داده شود .

آقا میرزا مرتضی قلیخان - از اولی که کمسیونها در مجلس انتخاب میشوند برای این است که بعضی مطالب هست که در مجلس نمی شود اظهار کرده آنرا در کمسیون که اظهار نمایند و یک کمسیونی باسم کمسیون عرایض و مرخصی در مجلس انتخاب میشود که اشخاصی می خواهند اجازه مرخصی از مجلس بگیرند لزوم آنرا و معظوران را که دارند در آن کمسیون اظهار بدارند آنوقت کمسیون در آن موضوع رای خود را بمجلس پیشنهاد نموده مجلس تکلیف آنرا معین نماید باین جهت چند روز قبل آقای حاج فاتح الملک اجازه مرخصی خواستند و دلایل خود را در کمسیون اظهار نموده آنها را منعقد نموده کمسیون آن تقاضا را تصویب نمود بعد از آن راپورت کمسیون عرایض در مجلس قرائت شد مجلس تقاضای ایشان را تصویب نکرد باین واسطه تلگرافی باصه امان کرده که از آنجا تسطاط نماید و اگر حال مریضه خطری نداشته و مسافرت ایشان لزومی ندارد امر مجلس را اطاعت نمایند و حرکت نکنند و این تلگراف که در جواب تلگراف ایشان رسیده است خیل حواس ایشان را پریشان کرده است و بنده تصور میکنم که با این پریشانی نتوانند مشغول کار شوند و از وجودشان بشود اتفاقی حاصل کرد و بقیه بنده در اصل این تقاضای ایشان نمیشود مذاکره کرد . چیزی که هست در مدت مسافرت است و در صورتیکه ممکن است چایاری رفتن بنده هم عرض می کنم که دو ماه زیاد است ولی یک ماه هم کم است عقیده بنده این است که چهل روز کفایت می کند .

آقا میرزا مرتضی قلیخان - از اولی که کمسیونها در مجلس انتخاب میشوند برای این است که بعضی مطالب هست که در مجلس نمی شود اظهار کرده آنرا در کمسیون که اظهار نمایند و یک کمسیونی باسم کمسیون عرایض و مرخصی در مجلس انتخاب میشود که اشخاصی می خواهند اجازه مرخصی از مجلس بگیرند لزوم آنرا و معظوران را که دارند در آن کمسیون اظهار بدارند آنوقت کمسیون در آن موضوع رای خود را بمجلس پیشنهاد نموده مجلس تکلیف آنرا معین نماید باین جهت چند روز قبل آقای حاج فاتح الملک اجازه مرخصی خواستند و دلایل خود را در کمسیون اظهار نموده آنها را منعقد نموده کمسیون آن تقاضا را تصویب نمود بعد از آن راپورت کمسیون عرایض در مجلس قرائت شد مجلس تقاضای ایشان را تصویب نکرد باین واسطه تلگرافی باصه امان کرده که از آنجا تسطاط نماید و اگر حال مریضه خطری نداشته و مسافرت ایشان لزومی ندارد امر مجلس را اطاعت نمایند و حرکت نکنند و این تلگراف که در جواب تلگراف ایشان رسیده است خیل حواس ایشان را پریشان کرده است و بنده تصور میکنم که با این پریشانی نتوانند مشغول کار شوند و از وجودشان بشود اتفاقی حاصل کرد و بقیه بنده در اصل این تقاضای ایشان نمیشود مذاکره کرد . چیزی که هست در مدت مسافرت است و در صورتیکه ممکن است چایاری رفتن بنده هم عرض می کنم که دو ماه زیاد است ولی یک ماه هم کم است عقیده بنده این است که چهل روز کفایت می کند .

نایب رئیس - معلوم میشود که مخارج در این خصوص نیست .

(گفتند خیر رای بگیرد.)

نایب رئیس - رای میگیریم راپورت کمسیون بودجه کسانی که موافقت دارند یعنی تصویب میکنند که مبلغ دو هزار و پانصد تومان برای مخارج مسافرت مأمورین وزارت خارجه داده شود و رقه سفید خواهند انداخت .

(موزع اوراق را جمع نموده و آقای حاج میرزا رضا خان احصاء نمود)

معاضد الملک - عده حضار [۵۷] رقه سفید [۵۰] و رقه آبی [۲] امتناع [۵]

نایب رئیس - با اکثریت تصویب شد - رد کنندگان، مومن الملک - آقا سید محمد رضا . کسانی که تصویب کردند :

معاضد السلطنه - شبلی - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - سلیمان میرزا - حاجی محمد کریمخان

نایب رئیس - رای میگیریم راپورت کمسیون بودجه کسانی که موافقت دارند یعنی تصویب میکنند که مبلغ دو هزار و پانصد تومان برای مخارج مسافرت مأمورین وزارت خارجه داده شود و رقه سفید خواهند انداخت .

(موزع اوراق را جمع نموده و آقای حاج میرزا رضا خان احصاء نمود)

معاضد الملک - عده حضار [۵۷] رقه سفید [۵۰] و رقه آبی [۲] امتناع [۵]

نایب رئیس - با اکثریت تصویب شد - رد کنندگان، مومن الملک - آقا سید محمد رضا . کسانی که تصویب کردند :

معاضد السلطنه - شبلی - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - سلیمان میرزا - حاجی محمد کریمخان

نایب رئیس - رای میگیریم پیشنهادی هم شده است که چهل روزه اجازه مرخصی داده شود کسانی که تصویب می کنند که چهل روزه بایشان مرخصی داده شود قیام نمایند [اغلب قیام نمودند]

نایب رئیس - مرخصی چهل روزه آقای حاجی فاتح الملک با اکثریت تصویب شد راپورت کمسیون بودجه است راجع بمخارج مسافرت مأمورین وزارت خارجه خوانده میشود [راپورت را آقای میرزا مرتضی قلیخان قرائت نمود] کمسیون پس از مذاکرات لازمه اینطور تصویب کرده بود که چون بودجه های هذله السنه بدها بمجلس پیشنهاد میشود و در ضمن آنها تمام مخارج هر روز در آن منظور خواهد شد هجالة تمام مبلغ ده هزار تومانی را که وزارت خارجه تقاضا کرده است خارج از بودجه نمیتوان تصویب کرد ولی بملاحظه اینکه اغلب مأمورین مزبور باید بروی حرکت نموده بمحل مأموریت خود بروند فعلاً دو هزار و پانصد تومان اعتبار داده شود که با رعایت اقتصاد و صرفه خرج نموده صورت صحیح آنرا بوزارت مالیه و دیوان محاسبات بدهند .

نایب رئیس - راپورت کمسیون بودجه راجع به مستمری (مسئو بستان) بلژیکی است قرائت میشود (قرائت شد که لایحه وزارت مالیه متضمن مواد مراسله وزارت خارجه قرائت شد که مسیو بستان در حین افتشاشات آنجا حال چون پیدا کرده است سابقاً از مجلس اظهار شده بود که بر حسب تقاضای سفارت بلژیک و آلمان وزارتین مالیه و خارجه فرادی برای برقراری مستمری در حق او بدهند و در جلسه وزراء تصویب نموده که سالی به صد تومان بتقسیم ذیل در حق بستان و خانواده اس برقرار شود مسیو بستان مادام الحیوة [۳۰۰] تومان عیال مادام الحیوة [۴۰۰] تومان دختر و پسر تاحدی بلوغ نفری [۱۰۰] تومان کمسیون پس از مذاکرات این طور تصویب کرده بود که سالی هشتصد تومان بتقسیم ذیل در حق مشارالیه و خانواده اس برقرار شود .

نایب رئیس - رای میگیریم راپورت کمسیون بودجه کسانی که موافقت دارند یعنی تصویب میکنند که مبلغ دو هزار و پانصد تومان برای مخارج مسافرت مأمورین وزارت خارجه داده شود و رقه سفید خواهند انداخت .

(موزع اوراق را جمع نموده و آقای حاج میرزا رضا خان احصاء نمود)

معاضد الملک - عده حضار [۵۷] رقه سفید [۵۰] و رقه آبی [۲] امتناع [۵]

نایب رئیس - با اکثریت تصویب شد - رد کنندگان، مومن الملک - آقا سید محمد رضا . کسانی که تصویب کردند :

معاضد السلطنه - شبلی - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - سلیمان میرزا - حاجی محمد کریمخان

نایب رئیس - رای میگیریم راپورت کمسیون بودجه کسانی که موافقت دارند یعنی تصویب میکنند که مبلغ دو هزار و پانصد تومان برای مخارج مسافرت مأمورین وزارت خارجه داده شود و رقه سفید خواهند انداخت .

نایب رئیس - رای میگیریم راپورت کمسیون بودجه کسانی که موافقت دارند یعنی تصویب میکنند که مبلغ دو هزار و پانصد تومان برای مخارج مسافرت مأمورین وزارت خارجه داده شود و رقه سفید خواهند انداخت .

(موزع اوراق را جمع نموده و آقای حاج میرزا رضا خان احصاء نمود)

معاضد الملک - عده حضار [۵۷] رقه سفید [۵۰] و رقه آبی [۲] امتناع [۵]

نایب رئیس - با اکثریت تصویب شد - رد کنندگان، مومن الملک - آقا سید محمد رضا . کسانی که تصویب کردند :

معاضد السلطنه - شبلی - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - سلیمان میرزا - حاجی محمد کریمخان

و در آنجا که آن طور تصویب شده بود برای این بود که بعد از فوت مشارالیه بر قراری او بعیالش برسد در صورتی که مراعات حال مسیو بنتان لازمتر بود حالا این رعایتی است که در حق بنتان شده و بعد از فوت بعیالش میرسد .

حاجی آقا - بنده در تصویب این مسئله حرف دارم و همان طوریکه سابقاً عرض کردم باز هم عرض می‌کنم مانا بودجه کل مملکتی را نه بنیم نمی توانیم رای بدهیم برای اینکه ما از اول مجلس تا بحال هر چه تصویب کردیم تمام مخارج بوده است هیچوقت شده است که در بودجه مملکتی خودمان مذاکره کنیم و در این خصوص هم عرض می‌کنم در پانزدهم ماه ربیع الاول که از کمیسیون بودجه راپورت داده شد همین تصویب را کردند ولی برای بنتان دو دست و پنججاه تومان و برای بعیالش هم دو دست و پنججاه تومان و برای دونفر اولادش صد تومان که جمعاً می‌شود شصده تومان حال نمی دانم چطور شده است که نظر کمیسیون بودجه با اکثریت دو دست تومان بر آن افزوده است .

فهییم الملک - اگر در نظر داشته باشید آمد به مجلس و همان روزیکه آمده بود کمیسیون تقاضای برگشتن بکمیسیون کرد زیرا که بعضی اطلاعات جدیدی رسیده بود که لازم بود تجدید نظری در آن بشود و بعد که در کمیسیون مطرح شد چون قانون تقاعدی یک ترتیبی دارد که تصویب سابق مخالف بود با آن ترتیب که در قانون تقاعد بوده این بود که مجدداً در کمیسیون بودجه مذاکره شد .

وکیل الرعایا - بنده تصویب دولتی را زیاده نمی دانم لکن عرض می‌کنم حد بلوغ را باید معین کرد چون در حد بلوغ اختلاف است .

میرزا ابراهیم خان - در این موضوع بنده موافقم با راپورت کمیسیون و البته حق دارند نمایندگان محترم مادامی که دخل مملکت را ندانند نمی توانند خرج تصویب نمایند لکن این نکته را نباید فراموش کرد که مابین وزیر مالیه مسئولی داریم که از او باید چیزهایی را که خودمان خیال می‌کنیم از او بخواهیم البته اگر وزیر مالیه بداند که این خرج کفایت نخواهد کرد خودش ردمی کند و تصویب نخواهد کرد و هم فراموش نباید نمود که موافق راپورت کمیسیون که سفارت محترم در مقام تقاضا هستند و یک مسئله دیگر هم هست که هم کمیسیون بودجه و هم وزیر مالیه هر دو با کمال دقت رسیدگی کرده اند و با ملاحظاتی این ترتیب را پیشنهاد کرده اند و ما باید مطمئن باشیم که وقتی يك مطلبی را راجع می‌کنیم بکمیسیون کمیسیون ملاحظاتی لازم را از طرفه جوئی داخلی و خارجی تمام مناسبات را رعایت کرده آن وقت راپورت می‌دهد و اگر هم کمیسیون بودجه بیشتر از تقاضای وزیر تصویب کرده است بنده بهتر می‌دانم برای اینکه موقعی بمالیه این مملکت . . . دیگر است از سایرین باین جهت بهتر می‌دانم و بطوری که آقای وکیل الرعایا فرمودند خوب است موقع بلوغ را معین کنیم تا مدتی رفته و امینشان را هم نویسنده که تا وقتی که رفته اند داده خواهد شد

وکیل التجار - بنده می‌خواهم سؤال کنم که مدت استخدام مسیو بنتان چقدر و حقوق مدت استخدامش چه اندازه بوده است که از روی آن میزان بتوانیم ترتیبی بدهیم .

فهییم الملک - مدت خدمت او درست در نظر من نیست فریب ۸۵۷ سال می‌شود که حقوق او در سال ۱۲ هزار فرانک بود .

نایب رئیس - گویا وزارت خارجه مدت استخدام او را ۸ سال نوشته است .

ارباب کیخسرو - در خصوص اظهاری که آقای میرزا ابراهیم خان کردند که وزیر مسئولی هست خواستم عرض کنم اگر اعتمادی بوزیر مسئول می‌بود دیگر لازم نبود باین جا بیاید و یکی از مختصات این است که خودش بجزئیات امور مالیه رسیدگی کند .

معاذ الملک - بنده موافقم با اشخاصی که می‌گویند تا دخل را ندانیم نمی‌توانیم خرج را تصویب کنیم لکن در این مورد تصور می‌کنم نباید تصویب کرد بجهت اینکه اگر تصویب نشود شاید موهم این باشد مجلس شورای ملی فرقی بین مستخدمین خارجه و داخله می‌گذارد .

نایب رئیس - پیشنهادی از طرف آقای میرزا مرتضی قلیخان شده است قرائت می‌شود (قرائت شد) بنده پیشنهاد می‌کنم که مبلغ سیصد تومان بمسیو بنتان مادام الحیوة او بعیال او مادام الحیوة دو دست تومان و دونفر اولاد تا بعد بلوغ دو دست تومان که جمعاً هفتصد تومان می‌شود داده شود .

فهییم الملک - راپورت سابق کمیسیون بودجه همین بوده که آقای میرزا مرتضی قلیخان پیشنهاد کردند لکن در همان روز تقاضا شد که به کمیسیون هودت داده شود که مجدداً مذاکره شود در اینجا چند ملاحظه است یکی اینکه حقوقی که در سر خدمت می‌گرفت با حقوقی که در این جا بود و می‌گرفت صد تومان تفاوت دارد که پنججاه تومان بعیال او و . . . تومان بخود او داده شود پس از ملاحظاتی این طور تصویب شد حال مجلس مختار است .

نایب رئیس - آقای مرتضی قلیخان پیشنهاد خودش را پس گرفت - حال رای می‌گیریم بر راپورت کمیسیون هر کس موافقت دارد با ترتیبی که کمیسیون پیشنهاد کرده است ورقه سفید خواهد انداخت . (موزع اوراق رای راجع نموده و آقای حاجی میرزا رضاخان شماره نمودند)

معاذ الملک - عده حضار ۶۲ ورقه سفید ۳۳ ورقه آبی ۱۰ امتناع ۱۹ .

نایب رئیس - با اکثریت تصویب شد تصویب کنندگان :
افتخار او اعظین - حسنعلی خان - معتمد التجار - دکتر امیرخان - شیبانی - حاج محمد کریم خان قشقایی - ضیاءالملک - ادیب - میرزا ابراهیم خان - ارباب کیخسرو - وکیل التجار - مؤتمن الملک - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - مصدق الملک - معاذ السلطنه - سلیمان میرزا - وکیل الرعایا - آقا سیدجلیل - نواب - اسدالله میرزا - متین السلطنه - منتصر السلطان - ذکاءالملک - آقا سید

حسین اردبیلی - دکتر علی خان - اسدالله خان - وحیدالملک - حکیم الملک - حاجی میرزا رضاخان - معاذالملک .

نایب رئیس - آقا میرزا مرتضی قلیخان (رد کنندگان)

صدیق حضرت - دهخدا - عزالمالک - آقا محمد - آقا شیخعلی شیرازی - بهجت - آدینه محمدخان - ادیب التجار - صدرالعلماء خراسانی .

نایب رئیس - راپورتی از کمیسیون عرایض رسیده و مخبر کمیسیون تقاضای فوریت آنرا کرده است خوب است خودشان تشریف بیاورند بخوانند . (ادیب التجار راپورت کمیسیون را قرائت کرد مشعر بر اینکه عریضه از طرف اهالی چاله میدان رسیده است که در خصوص عدم مراقبت و رساندن آب از بلدیة شکایت کرده بودند و همچنین از بعضی محلات دیگر در اینباب شکایاتی رسیده باین واسطه کمیسیون تصویب می‌ماید که از طرف مجلس بوزارت داخله اخطار شود که هیئت از طرف وزارت داخله معین شده رفع شکایات آنها را بنماید)

نایب رئیس - بطوریکه راپورت داده شده است در اینخصوص باغلب محلات تهران در خصوص آب خیلی بدمی گذرد و در این تصویبی که کمیسیون کرده مخالفی نیست .

فوری - در این مسئله که از غالب محلات طهران شکایت شده است چون در آن کمیسیون [۱۸] نفری که برای کارهای فوق‌العاده انتخاب کرده بودند چند نفری را برای رسیدگی بامر آب و نان معین کرده بودند که بنده و سلیمان میرزا و منتصر السلطان و معاذ السلطان بودیم امران که بخوبی اصلاح شد ولی در مسئله آب یک روز رفتیم در بلدیة لکن بواسطه کارهای فوری ناقص ماند انشاءالله این دوروزه عمل آب هم بخوبی درست میشود .

نایب رئیس - چون پانزده نفر از نمایندگان بعد از تنفس تقاضای مجلس خصوصی کرده اند حالا دستور جلسه آتی را می‌گوئیم مذاکره در راپورت کمیسیون بودجه راجع بخواصجات طرح قانونی آقای تقی‌زاده راجع بکنترتات و اجاره نامه‌ها .

فهییم الملک - این طرح در کمیسیون است .

نایب رئیس - پس زودتر این طرح را به مجلس پیشنهاد کنید برای اینکه می‌بینیم هر چند روزی یکروز دچار این محظور می‌شویم - راپورت کمیسیون بودجه راجع بخرید اسلحه - راپورت کمیسیون نظام راجع بخریداری تفنگهای سردار ملی - راپورت کمیسیون بودجه راجع بحمل ماشین آلات توپخانه و غیره - راپورت کمیسیون بودجه راجع بمستمری شیخ عبدالعسین و شیخ صالح عرب ایضاً راجع بمستمری آقا شیخ حبیب‌الله ایضاً راجع به حصن السلطنه ایضاً راجع ببهادر السلطنه بانه - ایضاً راجع بمستمری والده آقا محمود .

معزز الملک - تفنگهای سردار ملی را در جزو دستور جلسه آتی قرار دادید و حال آنکه در کمیسیون قرار دادند که رأی وزارت جنگ در این خصوص معلوم شود آنوقت در مجلس مذاکره شود

چون هنوز رأی وزارت جنگ معلوم نشده باین جهت نمی تواند جزء دستور واقع شود.

نوبری - بنده دوعرض دارم یکی راجع به توضیحات آقای معز الملک اگرچه بطور غیر رسمی بود ولی لازم است عرض کنم با قوام السلطنه معاون وزارت جنگ در اینخصوص که مذاکره میکردیم خودشان رأی دادند که این تفنگها از برای امنیه خریدار شود و مخصوصاً شاهزاده امان الله میرزا خیلی اصرار دارند که زودتر این مطلب از مجلس بگذرد که بیاید بدهند بسوارهای امنیه باین جهت می شود جزء دستور باشد عرض دیگر بنده این بود که برای هر ملت ذی حسی حفظ حقوق و اظهار مراتب حقوق دانی لازم است بقیه بنده برای اردوی اردبیل که وارد میشوند لازم است از طرف مجلس به هیئت وزراء اطلاع شود که يك استقبال رسمی از آنها بشنایند.

کاشف - بنده راجع بمعوم عرض می کنم يك کمیسیون معین میکنید دیگر هیچوقت بحال آنها ملاحظه نمیکنید که چه کرده اند و وقت بآنها نمی دهید که خلاصه اعمال خودشان را راپورت بدهند در خصوص رسیدگی بامورات وزارت عدلیه این هیئتی که معین شده اند خیلی مطالب مهم دارند و باید در مجلس اظهار کنند و هنوز موقع آن پیدا نشده است از این جهت من تقاضا میکنم که يك وقتی معین کنید برای اینکه راپورت اعمال این هیئت و کارهایی که کردند در خصوص مجوسین که تا بحال از قبیل کاغذ سازها که هر روزه در آنجا جمعیت میکنند و همینطور مانده اند اظهار شده تکلیف معین شود.

نایب رئیس - راپورت این مطلب را بنویسید قرائت شده مطرح مذاکره شود.

آقا سید حسین اردبیلی - چندی قبل آقای ذکاء الملک لایحه در خدمت روزنامه رسمی پیشنهاد کرده بودند قابل توجه شده بکمیسیون معارف رجوع گردید تقاضا میکنم جزو دستور شود.

نایب رئیس - هنوز تطبیع و توزیع نشده
حاجی آقا - بنده یکی از مواد نظام نامه داخلی را میخواهم بخوانم ولی قبلاً خواهش میکنم اجازه بدهند چند کلمه بخوانم آنوقت آن ماده را بخوانند قانون وقتی که نوشته میشود روح قانون و مقصد قانون گذار یک مقصد بزرگی است که با اجرای آن مقصد فواید بزرگی برای عموم ملاحظه میکند و همینکه یک قانونی نوشته شود بموقع اجرا نیامد و اهمیت قانونی که بآن داده نشد آن مقصد بزرگی را که مقنن در نظر گرفته و آن فایده را که برای عموم ملاحظه کرده حاصل نمیشود یکی از اصول قانون اساسی ما این است که هیچ مطلبی نباید در کمیسیون بیاد مجلس سری بگذرد مگر اینکه در مجلس علنی حاصل آن مذاکره شده و با کثرت تصویب شود روح این قانون این است که اگر در یک کمیسیون که از طرف مجلس منتخب شده برای اینکه در کاری اطلاعات تحصیل نمایند این مطلب را بپخته کرده بمجلس بیارند که نمایندگان آنرا بموقع شور گذارند نظریات خودشانرا بکنند و رأی خودرا اظهار بدارند حقیقت این قانون و مقصد قانون گذار این نیست که اگر بنا بشود يك کمیسیون مخصوصی مطلبی را بمجلس نیارند و در همانجا بگذرانند یا اینکه وقتی که بمجلس آمد و یکی از نمایندگان

بخواهد نظریات خودرا اظهار کند فوراً جلو او را باین کلمه بگیرند که ملاحظات دقیقه در کمیسیون شده است و چون کمیسیون تصویب کرده شما هم باید تصویب کنید و گمان میکنم که این بار روح قانون و با مقصد قانون گذار مخالف است.

نایب رئیس - این فرمایش شما خارج از موضوع است.

حاجی آقا - اجازه بدهید عرض کنم تا به بینید همینطور مطالب از مجلس میگذرد و در جراید هم نوشته شود که موکلین ما بدانند چطور از مجلس میگذرد بنده عرض میکنم یک مطلبی از کمیسیون بمجلس میاید بدون اینکه من مواد آنرا بدانم و بدون اینکه یک نمره از ترتیبات آن اطلاع داشته باشم و ابداً ندانم مدرک حکم کمیسیون چه بوده و همین که بخوام اظهار کنم که ترتیب این چیست و از روی چه مأخذ این قسم تصویب شده است فوراً بمن میگویند کمیسیون خارجه ملاحظه اطراف و جوانب کار را کرده اینطور تصویب کرده است بنده صریح عرض میکنم مطلب پریروزی که بمجلس آمد و وزیر مالیه فوریت آنرا تقاضا کرد بنده ابداً از موضوع و ترتیب آن ذره اطلاع نداشتم.

نایب رئیس - عرض کردم این فرمایش شما خارج از موضوع است هیچوقت شما مجبور نیستید ولو ده نفر هم بگویند یک مطلبی را ندانسته تصدیق کنید و تا بحال چنین چیزی که میفرمائید بمجلس نیامده است.

حاجی آقا - بنده عرض میکنم مجلس شورای ملی که يك مرکز بزرگ مملکت است باید واقفاً مسلک او بالنسبه بخارج و داخل معلوم باشد یا نباید معلوم باشد ما که نمایندگان ملت هستیم و برای این آمده ایم که از برای موکلین خودمان کار بکنیم باید بدانیم مسلک ما چه خواهد بود با خارجه و داخله یا اخیر بنده که با این ترتیب نمیتوانم مسئولیت یک ملت بزرگ را برعهده بگیرم و عرض میکنم ابداً این ترتیبی که ما در پیش گرفته ایم ترتیب پارلمانی و مشورت نیست و بموجب یک ماده نظام نامه داخلی مطالبی که در کمیسیون مذاکره میشود تا با اطلاع نمایندگان نرسد و مسبق نشوند و از مجلس نگذرد نباید بموقع اجرا بیاید.

نایب رئیس - این فرمایش حضرتعالی توضیح و اوضاحت است بیجهت اینکه هیچ مطلبی نمی شود که از کمیسیون بیاید و کسی بگوید چون در کمیسیون تصویب شده بمجلس هم باید تصویب نماید خوب است دیگر داخل مواد بشویم تا کتون همچو چیزی نشده پریروز هم که این مطلب بی خبر بمجلس آمد ابتدا برای اینکه داخل در شور مواد شویم رأی گرفتیم و خودتان با کثرت رد گردید دیگر مقصود از این فرمایشات شما نمی دانم چیست.

آرباب کیخسرو - خواستم شوالی بکنم راجع باینکه خیلی چیزها بمجلس میاید و بواسطه يك ماده که پیشنهاد میشود رجوع میشود بکمیسیون که جرح و تعدیل شود دیگر نمیدانم چه میشود يك مسئله راه سازی و بارفروشی بود که مدتی است بواسطه ماده که پیشنهاد شد بکمیسیون فواید عامه رجوع گردید و تا بحال راپورت آن پیشنهاد نشده خواهش می کنم که زودتر کمیسیون نظریات خودش را در

آن نماید و بمجلس پیشنهاد کند یکی هم يك مسئله ایست که بنده در خصوص کمیسیونها پیشنهاد کرده بودم و نمیدانم چه شده است برای کمیسیونهای این مجلس آن پیشنهاد را رد کردم نه از برای کمیسیونهای مجلس بمذاق است که میکنم که آنرا هم زودتر راپورت بدهند که تکلیف اداره مباشرت معلوم شود.

نایب رئیس - فقره آخری که فرمودید در کمیسیون است هنوز برنگشته است حالا باید از اعضاء کمیسیونها خواهش کرد در سر وقت کمیسیون حاضر شوند همه هم از برای مذاکره کافی نیست بعد از تنفس جلسه خصوصی خواهد بود.
(جلسه علنی مقارن غروب آفتاب ختم گردید)

جلسه ۱۰۶

صورت مشروح روز سه شنبه

۱۳ جمادی الثانيه ۱۳۲۸

مجلس دوساعت قبل از غروب آفتاب خصوصی و سه ربع بغروب بریاست آقای ممتاز الدواه نایب رئیس تشکیل گردید.
صورت روز شنبه را آقای معاضد الملک قرائت نمود.

نایب رئیس - در باب صورت مجلس ملاحظه هست؟

محمد هاشم میرزا - آنروز در جلسه خصوصی از طرف نمایندگان کار دو تقاضا شد یکی از طرف آقای معاضد الملک و جمعی که برای بعد از تنفس بود و یکی از طرف بنده و جمعی از برای روز يك شنبه و در اینجا فقط يك تقاضای آقای معاضد الملک را نوشته است.

حاجی سید ابراهیم - در باب اولاد مسبو تب نان بلژیکی این را معین نکرده اند که تا چه وقت داده خواهد شد و حال اینکه در آنروز مذاکره شده تا بیست سال یا بیست و يك سال حد بلوغ آنها قرار شد بدهند.

معاضد الملک - گفته شد تا حد بلوغ داده شود.

حاجی سید ابراهیم - همچو قراری نشد.

نایب رئیس - دو فقره شوال از آقای وزیر عدلیه بود یکی را آقای فهیم الملک کرد. بودند در خصوص عدلیه قزوین و رفتار مفتش عدلیه - در اینجا بفرمائید.

فهیم الملک - مدتی بود از عدلیه قزوین بعضی شکایات از مردم میرسیه واصل مطلب را هم چون بنده قدری مسوق بودم ایست که دو قسمت بوده دو نفر که با هم گفتگو داشته باشند و راجع بشود بمدلیه لابد یکی را محکوم و یکی را حق بدهد اینکه دسته عنوان خارجی در خارج پیدا کرده بودند و با بواسطه برضد عدلیه آنجا رفتار میکردند و هر روزه اظهار شکایت بوزارت عدلیه از رفتار عدلیه آنجا میشد از طرف وزارت عدلیه آنطوریکه لازم بود موافق ترتیب خودشان صلاح دیدند که مفتش برود و تفشیش صحیحی کرده بیان واقع را راپورت